

17. 03. 2021

Večer

Stran/Termin: 16

Naslov: Razdeljevanje evropskih sredstev je kriminal

Naklada: 25.010,00

Avtor: Melita Forstnerič Hajnšek

Površina/Trajanje: 1.234,26

Rubrika/Oddaja: KULTURA

Žanr: INTERVJU

Gesla: MREŽA RUK

PETER TOMAŽ DOBRILA, PREDSEDNIK KIBLE

Razdeljevanje evropskih sredstev je kriminal

"Na koncu EPK 2012 je bila največja neumnost likvidacija Javnega zavoda Maribor 2012 - Evropska prestolnica kulture, saj je bil zasnovan kot trajnostna institucija, ki bo bdela nad razvojem vzhodne kohezijske regije. Tega ne bi naredil nihče, ki mu je (bilo) mar za Maribor, in lahko se samo vprašamo, za čigave interese je šlo"

Melita Forstnerič Hajšek

K ako komentirate tabeli, ki ju je preko twitterja lansiral Janez Janša na kulturni praznik in ščuval nad nevladnike z objavo desetletnih (2009-2019) prejetih sredstev iz javnega proračuna? Zanimivo, da je Kibla edina neljubljanska institucija na tistem seznamu.

"Ne jemljem tega kot ščuvanje. To so zgolj podatki. Nisem med čivkajočimi, pa tudi na družbenih omrežjih nasploh ne. Hvala za izračun, a na grafih je napaka pri Kibli, saj bi po prejetih sredstvih morali biti na desetem, ne na devetem mestu. Zato mi ni povsem jasna sistematika tovrstne predstavitve. Skrb vzbujajoče se mi zdi, da je edina neljubljanska institucija med najboljšimi desetimi Kibla. Kaj pa večne kohezijske zaveze Slovenije o zmanjševanju razvojnih razlik med vzhodno in zahodno kohezijsko regijo, ki je (bilo) izhodišče vseh evropskih finančnih perspektiv od leta 2004 do 2020, vendar so se - nasprotno - zviševale? Danes je namreč vzhod Slovenije še manj razvit glede na osrednjo regijo z Ljubljano, ki najbolj presega državno povprečje, in vzhodnimi regijami, kjer nekatere dosegajo komaj 50 odstotkov povprečja.

Med 20 najuspešnejšimi institucijami je le še mariborska Pekarna in nobene druge iz preostale Slovenije. Bistveno je vprašanje, zakaj državna politika doslej ni poskrbela za izpolnjevanje v pogodbah napisane uporabe sredstev EU, ampak je razlike povečevala, da je danes Ljubljana nadrazvita, večina preostalih regij pa je podrazvita, tudi Podravje, ki postaja najbolj ogrožena regija, najslabše pa že vsa leta kaže Prekmurju. Zakon o glavnem mestu je pika na ž, ki to državno neuravnovešenost nadgradi v čisti nesmisel, pri čemer namenoma izpuščam načrte porabe sredstev v aktualni finančni perspektivi 2021-2027. Politika si je za neposredne transferje v daleč najrazvitejše mesto v Sloveniji izmislila še zakon o prestolnici, ki jemlje najmanj razvitim in daje najbolj bogatim. Kot Superhik iz Alana Forda, le da je pri nas to realnost. Podrazviti postajamo še manj razviti, nadrazviti pa še bolj nadbogati. Ta zakon mi je eden najbolj škodljivih za državo in skregan z vsemi razvojnimi načrti in EU-strategijami, je nevzdržen, nesocialen in nevaren. Razlike med regijami se povečujejo, in to zato, ker država piše eno v dokumentih in pogodbah, drugo pa izvaja.

Razdeljevanje evropskih sredstev je kriminal na najvišji ravni z resničnimi posledicami, od brezposelnosti in izseljevanja iz najbolj ogroženih regij do krajše življenjske dobe in višje umrljivosti, česar ni spremenila nobena politika."

V bančno luknjo smo vložili okoli pet milijard evrov. Ob približni oceni letnega proračuna ministrstva za kulturo na 200 milijonov evrov so to sredstva za 25 let kulture

Omenili ste neizpolnjevanje večne kohezijske zaveze Slovenije o zmanjševanju razvojnih razlik med vzhodno in zahodno kohezijsko regijo. Zakaj nam vsa ta leta, desetletja že ni uspelo preseči tega? Vaša bela knjiga priprav na EPK davno pred 2012. je prav to kohezijo skušala vzpostaviti.

"Da. Na kandidaturi za Evropsko prestolnico kulture 2012 smo izhajali iz Državnega razvojnega programa, Strategije razvoja Slovenije in številnih drugih državnih, lokalnih in evropskih strategij, Nacionalnega strateškega referenčnega okvira 2007-2013 in na njegovi osnovi pripravljenih Operativnih programih kot pogodbe za črpanje evropskih kohezijskih sredstev, ki je predstavljala pravno podlago za črpanje sredstev. Naša kandidatura je bila popolnoma uglasena z omenjenimi dokumenti in pogodbami, lokalnimi, nacionalnimi in evropskimi razvojnimi programi in strategijami. Potrdila jo je Evropa, Slovenija pa je iskala poti, kako se ji izogniti.

Na koncu EPK 2012 je bila največja neumnost likvidacija Javnega zavoda Maribor 2012 - Evropska prestolnica kulture, saj je bil zasnovan kot trajnostna institucija, ki bo bdela nad razvojem vzhodne kohezijske regije in skrbela za evropska sredstva ter bo samooskrbna, vzdržna. Tega ne bi naredil nihče, ki mu je (bilo) mar za Maribor, in lahko se samo vprašamo, za čigave interese je šlo."

Vprašanje, ki ga že leta zastavljate, je, zakaj državna politika doslej ni poskrbela za izpolnjevanje v pogodbah napisane uporabe EU-sredstev, ampak je razlike povečevala tako, da je danes Ljubljana nadrazvita, večina preostalih regij pa je manj razvita. Ko ste bili zaposleni v direktoratu za umetnost ministrstva za kulturo, ste to skušali sistemsko reševati, a ste predčasno obupali ...

"Ne skušal, to sem reševal. Od večjih kohezijskih projektov v finančni perspektivi 2014-2020 je eden - raziskovalna umetnost - uspel v vzhodni koheziji, drugi - kreativnost - ima pisarno. Ni bil obup, niti ne predčasen, saj sem v prvem obdobju, 2009-2010, nadomeščal porodniško odsotnost, v drugem, 2015., pa sem bil angažiran projektno, pri izvajanju kohezijske politike. Storili smo vse potrebno, da je vanjo vključena tudi kultura. V enem letu sem sodeloval pri snovanju in pisanju programov za črpanje evropskih sredstev, razmislekov o strategiji pametne specializacije, v katero nam je uspelo povezati kulturne in umetniške projekte, ki so bili pred tem povsem izvrženi. Med drugim smo v ekološko sanacijo stavb prioritarno uvrstili kulturno dediščino, pripravili okvire za predstavitev Slovenije na knjižnih sejnih v Frankfurtu in Bologni, vzpostavili sodelovanje z drugimi ministrstvi na področjih izobraževanja, znanosti in raziskovanja, zaposlovanja in sociale, od katerih sta v vzhodno kohezijsko regijo prilezla predvsem Center za kreativnost, enega od projektov izvajamo v Društvu za sodobno umetnost X-OP, in najbolj Mreža raziskovalnih umetnosti in kulture, kjer je ena KONS, druga pa RUK.

Vzpostavili smo sistemsko sodelovanje med ministrstvi, kar je bila novost, nisem pa mogel vplivati na odnose med državo in lokalnimi skupnostmi, med Slovenijo in Mariborom, denimo ministrstvo za kulturo je leta 2009 ponujalo 50.000 evrov sredstev za 'vžig' EPK 2012, a nihče iz Maribora jih ni prišel 'dvignit'."

Kako kulturnopolitični gremiji ta čas obravnavajo Kiblo kot pionirja na globalni kulturni sceni. Pravi-te, da "enakovredno, hkrati pa tudi diskriminatorno".

"Od ustanovitve leta 1996 smo Kiblo razvijali kot pluralno organi-

zacija, temelječo na odprtosti in sodelovanju. Denimo leta 2002 smo prvič presegli 'magično mejo', ko smo stalno ali projektno zaposlovali več kot 100 ljudi, s čimer bi po gospodarskih kriterijih postali 'srednje veliko podjetje'. Takrat smo tudi vstopili v prve evropske projekte, takoj ko je Slovenija lahko začela črpanje evropskih sredstev. Leta 2008 smo prvi v Sloveniji postali koordinator velikega evropskega projekta sodelovanja in prvi koordinator projekta s tako imenovanimi tretjimi državami. Še več: naše sodelovanje s Kitajsko je bilo med 13 odobrenimi projekti edino uspešno, samo nam ga je uspelo dokončati in urensniti vse načrtovane dejavnosti. Zato smo bili v Bruslju izpostavljeni kot evropski 'best case', najboljši primer, kar pa nam ni pomagalo pri EPK 2012 ne pri vzpostavljanju največje slovenske galerije za sodobno umetnost, na 2000 m2. Kibla Portal je leta 2012 nastal kot iniciativa Kible, dogovora Aleksandre Kostić z zasebnim lastnikom prostorov in financiranja iz evropskih sredstev, takrat iz še enega velikega projekta Soft Control, Sofisticiran nadzor, daleč največje razstave intermedijske umetnosti v zgodovini Slovenije in referenčnega projekta na mednarodnem nivoju, v katerega programu je sodelovala svetovna umetniška smetana. Izdali smo tudi številne publikacije, program si lahko še danes ogledate na Kiblinem spletišču. A trajnostna strategija MO Maribor po EPK 2012 ne Kible ne Portala ne omenja.

Sledili so še drugi evropski projekti, brez katerih ne bi mogli preživljati zastavljenih programov. Kibla je eksemplar, ne samo lokalno ali nacionalno, ampak v mednarodnem merilu, saj takšne umetniške institucije ni niti na Dunaju ne v Berlinu, Londonu, New Yorku, Rimu, Parizu, Madridu, Bruslju, Moskvi, kjerkoli. V

Sloveniji smo enakovredni drugim pomembnim intermedijskim organizacijam, kar je ob našem obsegu dejavnosti in izpeljanih produkcijah tudi diskriminatorno. Drugi so namreč iz Ljubljane, le Kibla je iz podrazvite Slovenije, očitno manjvredne."

Če se vrneva k tistim Janševim tabelam: če bi takole objavili desetletne prejemke iz javnih virov na primer politikov, bančnikov, cerkve, športnikov ... Kako manipulativno je uperjeno zoper umetnike, kajne? Kako ocenjujete to novo averzijo, ki tako javno brezsravno izražena s strani politike še ni bila?

"Sam jemljem te podatke pragmatično. Z 'inherentno' napako. Družbena omrežja niso moj delokrog, skozi podatke se prebijam iz izvirov, denimo UMAR-jevih analiz in študij, spletišč institucij, vlade, ministrstev in vladnih služb, občin in seveda iz evropskih dokumentov raznih direktoriatov in programov in izvajalskih agencij EU. Kot v delu izobrazbe informatik vem, da teorija sistemov terja veliko količino podatkov. Več ko je podatkov, jasnejše je videnje. Zato bi za celovito sliko - če želite,

'državne porabe' - potreboval vse vsebine, projekte, institucije, podjetja, osebe itd. in povezane finančne transferje, od politikov in strank do bank, cerkve, športnih društev, ministrstev in javnih služb do podjetij ipd.

Denimo v bančno luknjo smo vložili okoli pet milijard evrov. Ob približni oceni letnega proračuna ministrstva za kulturo na 200 milijonov evrov so to sredstva za 25 let kulture oziroma polovica slovenskega letnega proračuna. Kar se ni zgodilo v desetih letih, ampak v enem letu, sam izkop pa je seveda nastajal več let. Ali vlaganja v gospodarstvo, kjer pač govorijo o 'dodelitvi finančne spodbude za investicijski projekt' in podobno. Ali Slovenske železnice, d.o.o., ki so od ustanovitve leta 2014 do danes prejele več kot 9,5 milijarde evrov, kar po izračunu pomeni okoli 48 let kulturnega proračuna. Vsot ne navajam iz nekih populističnih vzgibov, ampak želim prikazati širšo optiko, neko bolj resnično državo s številnimi funkcijami za državljanke in državljane. Naštevati vse potrebne transferje za delovanje države in družbe bi bilo na tem mestu predolgo, lahko pa poudarim, da je kultura med manjšimi resorji."

Vaša skrb za policentrično povezovanje je nenehna, denimo s

Peter Tomaž Dobrila: "Sem tudi pobudnik aktualne kandidature Nove Gorice z Gorico za EPK 2025. Spisal sem temeljna izhodišča, med katerimi je bila na prvem mestu čezmejna povezava obeh mest in regij."

Foto: Andrej PETELINŠEK

Koprom in Trbovljami ustvarjate kulturno transversalo v mreži centrov RUK na presečišču med virtualnim in fizičnim. Kaj take povezave pomenijo dolgoročno? Tudi mednarodno mreženje je za Kiblo tako razvejeno, da praktično ni več območja, pa tudi področja, s katerim ne bi sodelovali.

"Naše delovanje temelji na odprtosti in sodelovanju. To je naš credo na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju. Ustanovili smo se kot plod sodelovanja, vstopali v prve evropske projekte in že leta 1999 spodbudili Mrežo multimedij-skih centrov Slovenije - M3C, ki je postal vzorčni evropski projekt in je kot eden od dveh s področja kulture, drugi je bil mreža gradov vzhodne kohezije, postal primer izjemnosti in so ga v Bruslju leta 2002, ko je Slovenija kot polnopravna članica kandidatka postala upravičena do črpanja evropskih sredstev, uvrstili med ključne razvojne projekte, ne samo pri nas, ampak na evropski ravni: takega projekta, ki je izhajal iz kulture in izobraževanja, računalniškega opismenjevanja in sodobnih tehnologij ter celovite regijske naravnosti, ni imela nobena druga država EU - digitalizacijo in krožno gospodarstvo smo postavljali že pred več kot desetimi leti in še danes srečam ljudi, ki povedo, da smo jim v Kibli omogočili prvo srečanje z internetom in računalnikom. Projekt M3C smo primarno izvajali do leta 2006, nakar se je razvijal po svoje, v glavnem odvisen od posameznih iniciativ in vse bolj parcialnih ambicij. A danes je na spletu večina svetovnega prebivalstva.

Slovenske železnice, d.o.o., so od leta 2014 do danes prejele več kot 9,5 milijarde evrov, kar pomeni okoli 48 let kulturnega proračuna

Sledila je kandidatura za EPK 2012, v katero smo povezali vzhodno-kohezijske mestne občine in regije. Povsem resno smo vzeli, da je EPK razvojni projekt na kulturnih, izobraževalnih, socialnih, ekoloških vsebinah in ga tako tudi zastavili, upoštevaje vse parametre, strategijo in načrte, programe in finance, ki bi vzhodno kohezijo dvignili iz podrazvitosti. Kibla kot pripravljalnica kandidature je bila po prejeti nominaciji odrezana iz odločevalskega procesa, izvedbo in razdeljevanje sredstev so odredili drugi. Zelo zanimiva izkušnja, saj sem spremljal celoten proces, od začetkov priprav kandidature leta 2004, 2005 do zadnjega gonga po vsem izvedenem leta 2013 in opazoval, tudi kot uslužbenec ministrstva, kako so švigali funkcije in denar, odkar smo bili leta 2007 nominirani za ta naslov.

Mimogrede, sem tudi pobudnik aktualne kandidature Nove Gorice z Gorico za EPK 2025. Spisal sem temeljna izhodišča, med katerimi je bila na prvem mestu čezmejna povezava obeh mest in regij; soustvarjal sem jo od leta 2015 do 2019. Nato sem sodeloval pri pripravi kandidature za Lendavo. V izjemni in iskreni ekipi. Nepozabno."

Cel intervju preberite

>> na www.vecer.com